

การสร้างบรรยากาศทางจิตวิทยาที่ส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ ตามแนวมนุษยนิยม

Building Psychological Atmosphere to Promote English Learning in Accordance with Humanism

พัฒน์ วัฒนสินธุ์¹

Pat Watanasin²

(Received: November 26, 2017; Revised: July 11, 2018; Accepted: September 25, 2018)

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวคิดจิตวิทยามนุษยนิยมในการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ เพื่อส่งเสริมบรรยากาศด้านจิตวิทยา ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่แท้จริง และ กระตุ้นให้ผู้เรียนบรรลุถึงศักยภาพขั้นสูงสุดตามแนวคิดจิตวิทยาแนวนี้ซึ่งเน้นความรู้เกี่ยวกับตัวตน และการยอมรับศักยภาพแห่งตน โดยได้มีการเชื่อมโยงกับ ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมนุษย์โดย Maslow และ ทฤษฎีตัวตนโดย Rogers และ มีการนำเสนอข้อเสนอแนะในการสร้างบรรยากาศ

คำสำคัญ: จิตวิทยาแนวมนุษยนิยม บรรยากาศในการเรียนรู้ การเรียนรู้ภาษาอังกฤษ การบรรลุศักยภาพแห่งตน

Abstract

This review article demonstrates that English teachers employ Humanistic psychology into their classrooms to promote psychological atmosphere and active learning, thereby encouraging learners to reach their full potential. Self-actualization is the cornerstone of the Humanism. Maslow's Needs hierarchy theory and Rogers' Self theory are explained, subsequently guidelines proposed.

Keywords: Humanistic psychology, Learning atmosphere, English learning, Self-actualization

¹อาจารย์ภาควิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์

²Lecturer, Department of English, Faculty of Humanities, Naresuan University

บทนำ

บรรยากาศในการเรียนมีส่วนสำคัญในการเรียนรู้ ห้องเรียนที่มีแต่ความอบอุ่น ความเห็นอกเห็นใจ และความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ย่อมเป็นปัจจัยที่จะกระตุ้นให้ผู้เรียนรักการเรียนและมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้สอนจึงควรต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการจัดบรรยากาศในการเรียน เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะตามที่หลักสูตรได้กำหนดไว้ อารมณ์ใจเที่ยง (2553) กล่าวว่า การจัดบรรยากาศในชั้นเรียน หมายถึง การจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้ออำนวยต่อการเรียนการสอน เพื่อช่วยส่งเสริมให้กระบวนการเรียนการสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ และช่วยสร้างความสนใจใฝ่รู้ใฝ่ศึกษา ตลอดจนช่วยสร้างเสริมความมีระเบียบวินัยให้แก่ผู้เรียน สามารถแบ่งบรรยากาศในการเรียนออกเป็น 2 ประเภทคือ บรรยากาศทางกายภาพ และบรรยากาศทางจิตวิทยา สำหรับบรรยากาศทางกายภาพ ได้แก่ การจัดสภาพแวดล้อมให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย น่าดู มีความสะอาด มีเครื่องใช้ และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ที่จะส่งเสริมให้การเรียนรู้ของผู้เรียนให้สะดวกขึ้น แต่สำหรับบทความนี้ จะได้กล่าวถึงเรื่องบรรยากาศทางจิตวิทยา เป็นบรรยากาศทางด้านจิตใจที่ผู้เรียนมีความสบายใจ มีความอบอุ่น มีความเป็นกันเอง มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน มีความรักศรัทธาต่อผู้สอน ตลอดจนมีอิสระในการกล้าแสดงออกอย่างมีระเบียบวินัยในชั้นเรียน การจัดบรรยากาศทางด้านจิตใจ จะช่วยสร้างความรู้สึกให้ผู้เรียนเกิดความสบายใจในการเรียน ปราศจากความกลัวและความวิตกกังวล มีบรรยากาศของการสร้างสรรค์ ได้รับความสนใจให้ผู้เรียนร่วมกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างมีความสุข

การเรียนรู้

การเรียนรู้ เป็นกระบวนการที่ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ความรู้ ทักษะ ซึ่งเกิดจากการฝึกฝน การสอน หรือประสบการณ์ จิราภรณ์ ตั้งกิตติภรณ์ (2556) กล่าวว่า ลักษณะสำคัญของการเรียนรู้มีอยู่ 3 ประการด้วยกัน คือ

1. การเรียนรู้เป็นผลของประสบการณ์หรือจากการฝึกฝน ถ้าการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมใดเป็นผลจากกระบวนการเจริญเติบโตของวุฒิภาวะหรือ อิทธิพลของสารเคมีในร่างกายหรือ ความบกพร่องของร่างกาย ไม่ถือว่าเป็นพฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้
2. การเรียนรู้ให้ผลให้แง่ของการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม โดยที่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมนั้นอาจเป็นได้ในทางดีขึ้นหรือแย่กว่าเดิมก็ได้
3. การเรียนรู้เป็นการเปลี่ยนแปลงในลักษณะค่อนข้างถาวร พฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปชั่วคราว ไม่อาจเรียกได้ว่าเป็นการเรียนรู้ การเรียนรู้จึงต้องเป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในลักษณะค่อนข้างถาวร และไม่สามารถถลั้งการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นนั้นออกไปได้

อาจสรุปได้ว่า การเรียนรู้เกิดได้ทั้งจากประสบการณ์ และการฝึกฝน ซึ่งทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมถาวร การศึกษาว่าการเรียนรู้เกิดขึ้นได้อย่างไรจึงเป็นส่วนสำคัญในการจัดการเรียนการสอน ในปัจจุบันการเรียนรู้จะเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เป็นการเรียนที่เปลี่ยนจุดเน้นจากการเน้นผู้สอนเป็นการเน้นที่ผู้เรียน ผู้เรียนจะมีส่วนในการกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ มีการคำนึงถึงความรู้สึกและค่านิยมของผู้เรียน ส่วนผู้สอนทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวก ผู้ให้คำแนะนำ หรือเป็นที่ปรึกษามากกว่า

จิตวิทยาแนวมนุษยนิยม

จิตวิทยาแนวหนึ่งซึ่งเน้น การพัฒนาคุณค่าของความเป็นมนุษย์ ความเข้าใจตนเองและเข้าใจผู้อื่น ความละเอียดอ่อนต่ออารมณ์และความรู้สึก การมีส่วนร่วมในการเรียนและวิธีการเรียนรู้ ซึ่งผู้สอนสามารถนำแนวความคิดมาประยุกต์ ในการสอนภาษาอังกฤษคือจิตวิทยาแบบมนุษยนิยมเนื่องจาก นักคิดกลุ่มมนุษยนิยมให้ความสำคัญของความเป็นมนุษย์และมองมนุษย์มีคุณค่า มีความดีงาม มีความสามารถ มีความต้องการและมีแรงจูงใจภายในที่จะพัฒนาศักยภาพของตนเอง หากบุคคลได้รับอิสรภาพและมีเสรีภาพ มนุษย์จะพยายามพัฒนาตนเองไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ บทบาทของผู้สอนจะเป็นผู้เอื้ออำนวยการเรียนรู้ กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจภายในให้เรียนรู้ตามความต้องการ ให้ผู้เรียนได้สำรวจค้นพบตัวเองโดยไม่รู้สึกว่าถูกบังคับ เป็นผู้นำตนเองได้ การประเมินผลจะให้ผู้เรียนประเมินการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยผู้สอนเปิดโอกาสและกระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักรับผิดชอบ และเตรียมตัวสำหรับการดำเนินชีวิตในอนาคต สรุปได้ว่า เป็นการเรียนรู้จะเกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพถ้าผู้เรียนมีแรงจูงใจ มีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้ในสิ่งนั้น ซึ่งบรรยากาศในการเรียนรู้จึงเป็นสิ่งสำคัญ ในที่นี้ ทิคนา แซมมณี (2548) ได้กล่าวถึงทฤษฎีของนักมนุษยนิยม 2 ท่านคือ Maslow และ Rogers โดยเริ่มจาก Maslow ได้เสนอว่า มนุษย์ทุกคนมีความต้องการตามธรรมชาติเป็นลำดับขั้น คือ ขั้นความต้องการทางร่างกาย ขั้นความต้องการความมั่นคงปลอดภัย ขั้นความต้องการความรัก ขั้นความต้องการยอมรับและการยกย่องจากสังคม และขั้นความต้องการที่จะพัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างเต็มที่ หากความต้องการขั้นพื้นฐานได้รับการตอบสนองอย่างพอเพียงสำหรับตนในแต่ละขั้น มนุษย์จะสามารถพัฒนาตนเองไปสู่ขั้นที่สูงขึ้น มนุษย์มีความต้องการที่จะรู้จักตนเองและพัฒนาตนเอง ประสบการณ์ที่เรียกว่า "peak experience" เป็นประสบการณ์ของบุคคลที่อยู่ในภาวะดีมด้าจากการรู้จักตนเองตรงตามสภาพความเป็นจริง มีลักษณะที่น่าตื่นเต้น เป็นความรู้สึกปิติ เป็นช่วงเวลาที่คุณคนเข้าใจเรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างถ่องแท้ เป็นสภาพที่สมบูรณ์ มีลักษณะผสมผสานกลมกลืน เป็นช่วงเวลาแห่งการรู้จักตนเองอย่างแท้จริง บุคคลที่มีประสบการณ์เช่นนี้บ่อย ๆ จะสามารถพัฒนาตนเองไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เต็มศักดิ์ คทวณิช (2546) ได้อธิบายถึงลำดับขั้นความต้องการของมนุษย์อย่างละเอียด คือ Maslow ได้แบ่งความต้องการของมนุษย์ออกเป็น 5 ชั้น ได้แก่

1. ความต้องการด้านร่างกาย เป็นความต้องการขั้นปฐมภูมิของมนุษย์ทุกคน เช่น ความหิว ความกระหาย ความต้องการทางเพศ ความต้องการอากาศ ความต้องการการพักผ่อน เป็นต้น หลังจากนั้นจึงพัฒนาความต้องการประเภทอื่นๆ ตามมาได้ ถ้าหากความต้องการอันดับแรกยังไม่ได้รับการตอบสนองพอเพียง ความต้องการในขั้นอื่น ๆ ก็เกิดขึ้นได้ยาก
2. ความต้องการความมั่นคงปลอดภัย หมายถึง ความต้องการที่จะแสวงหาหลักประกันและความอบอุ่นให้กับตนเองและทรัพย์สิน โดยแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ที่คิดว่าจะเกิดความมั่นคงปลอดภัยให้กับตนเอง เช่น การตั้งใจทำงาน เก็บเงิน ประกันภัย ประกันชีวิต พยายามหาอาชีพที่คิดว่ามั่นคงที่สุดให้กับตนเอง เป็นต้น
3. ความต้องการความเป็นเจ้าของและความรัก หมายถึง ความต้องการที่จะเป็นที่รักของบุคคลอื่น รวมทั้งมีความต้องการที่จะให้สังคมในระดับต่าง ๆ เช่น ครอบครัว สถานศึกษา กลุ่มเพื่อน สถานที่ทำงาน ที่ตนเป็นสมาชิกอยู่ยอมรับ ในฐานะที่ตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสังคมเหล่านั้นด้วยความต้องการขั้นนี้ เกิดจากธรรมชาติของความเป็นสัตว์สังคมของมนุษย์ที่ไม่ต้องการจะอยู่โดดเดี่ยว

ตามลำพัง จึงเกิดการแสวงหาเพื่อให้ได้รับการตอบสนองทางจิตใจ โดยพยายามจะสร้างปฏิสัมพันธ์กับบุคคลทั้งหลาย เช่น การเอาใจใส่ ช่วยเหลือ ให้ความร่วมมือ ตอบแทน การแสดงความห่วงใย เป็นต้น

4. ความต้องการได้รับการยกย่องจากผู้อื่น เป็นความต้องการที่จะเกิดความรู้สึกภาคภูมิใจที่ได้รับการเคารพยกย่องจากสมาชิกคนอื่น ๆ ในสังคมว่าเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ มีประโยชน์ มีความสำคัญ เป็นที่พึ่งของบุคคลทั่วไป บุคคลที่มีความต้องการในขั้นนี้จะพยายามแสวงหาตำแหน่งยศถาบรรดาศักดิ์ เกียรติยศ ชื่อเสียง ฐานะการเงิน และอำนาจให้กับตนเอง เพราะเรียนรู้ว่าสิ่งเหล่านี้สามารถตอบสนองความต้องการในขั้นนี้แก่ตนได้

5. ความต้องการที่จะเข้าใจตนเองและความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ความต้องการในขั้นนี้ถือว่าเป็นความต้องการขั้นสูงสุดที่ทุกคนปรารถนาและมีความต้องการจะไปให้ถึงเป็นขั้นอุดมคติของบุคคลที่ทุกคนใฝ่ฝัน แต่มีบุคคลจำนวนไม่มากนักที่จะสามารถพัฒนาตนเองไปสู่ขั้นสูงสุดนี้ได้ ทั้งนี้เนื่องจากบุคคลที่อยู่ในขั้นนี้จะต้องเข้าใจและตระหนักเกี่ยวกับตนเองได้ว่าเป็นผู้ที่มีความสามารถอย่างไรและมีแค่ไหน นอกจากนี้ยังต้องมีความมุ่งมั่นที่จะนำความสามารถที่ตนเองมีอยู่มาใช้ประโยชน์ต่อบุคคลอื่นและสังคมที่ตนเองเป็นสมาชิกอยู่ ดังนั้นความต้องการในขั้นนี้จึงไม่ใช่เป็นไปเพื่อประโยชน์ของตนเอง แต่จะคำนึงถึงประโยชน์ที่สังคมจะได้รับตามอุดมคติที่ตนตั้งไว้ เพราะฉะนั้นบุคคลที่จะสามารถพัฒนาตนเองมาถึงขั้นนี้ได้จึงได้ชื่อว่าเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์แล้ว

วิไลวรรณ ศรีสงคราม และคณะ (2549) กล่าวว่า ปัจจัยสำคัญอยู่ที่ธรรมชาติของมนุษย์ในความต้องการที่ต้องการจะพัฒนาตนเองเพื่อไปสู่จุดสูงสุดตามศักยภาพของแต่ละคน เพื่อความเป็นมนุษย์โดยสมบูรณ์ ดังนั้นความต้องการของบุคคลนี้เองที่ก่อให้เกิดแรงจูงใจในตัวบุคคลขึ้น เมื่อความต้องการในขั้นหนึ่งขั้นใดได้รับการตอบสนองจนเป็นที่พอใจแล้ว ความต้องการในขั้นสูงลำดับต่อไปจึงเกิดขึ้น ในทางตรงกันข้าม หากมนุษย์ยังไม่ได้รับความพึงพอใจก็จะแสดงพฤติกรรมการแสวงหาในขั้นนั้น ๆ ต่อไปเรื่อย ๆ จนบรรลุถึงความสมบูรณ์ของมนุษย์ นุชลี อุภักย์ (2555) อธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับความต้องการขั้นต่าง ๆ ว่า โดยทั่วไป บุคคลดำเนินชีวิตเพื่อตอบสนองความต้องการทางกายและความรู้สึกมั่นคงปลอดภัยได้ไม่ยาก รวมทั้งแสวงหาความรักและความผูกพันได้พอสมควร แต่ในการแสวงหาและได้รับการนิยามยกย่องจากผู้อื่นหรือจากตนเองทำได้ค่อนข้างยาก อย่างไรก็ตาม ความต้องการที่กล่าวมาทั้งหมดถือเป็นสิ่งที่บุคคลปรารถนา และ ถ้าไม่ได้รับการตอบสนองจะทำให้ชีวิตสมดูลหรือบกพร่องในส่วนนั้น Maslow ให้ชื่อว่า ความต้องการที่ขาดแคลน ซึ่งบุคคลจะต้องได้รับการตอบสนองจึงจะทำให้รู้สึกเต็มอิ่มอยู่ในสภาวะสมดูล และเมื่ออยู่ในสภาวะเต็มอิ่มและสมดูล ความต้องการเหล่านั้นก็จะหมดไป แต่สำหรับความต้องการขั้นสุดท้าย เป็นความต้องการที่ไม่ได้เกี่ยวกับความขาดแคลนหรือ ความบกพร่องที่บุคคลต้องแสวงหามาเติมเพื่อไม่ให้ชีวิตขาดสมดูล แต่เป็นความต้องการที่จะพัฒนาตนเองหรือเป็นตัวตนของตัวเองอย่างสมบูรณ์โดยไม่ว่าจะได้รับการตอบสนอง อย่างไรก็ตาม ความต้องการในขั้นนี้จะไม่มียวันหมดสิ้น มีแต่จะผลักดันให้บุคคลคิดค้น แสวงหาและพัฒนาขึ้นเรื่อยๆ กล่าวได้ว่า นักจิตวิทยากลุ่มมนุษยนิยมให้ความสำคัญกับการศึกษามนุษย์ในฐานะที่เป็นอินทรีย์ทั้งหมด ซึ่งแต่ละคนมีเอกลักษณ์ของตนที่แตกต่างกันไป เชื่อว่ามนุษย์ทุกคนมีเกียรติและศักดิ์ศรี มีคุณค่าในตนเอง มีอิสระในการเลือกกระทำหรือกำหนดการกระทำของตนเองตามศักยภาพที่มีอยู่ และมีแรงจูงใจที่จะพัฒนาตนเองไปสู่ระดับที่สมบูรณ์ขึ้น

วิไลวรรณ ศรีสงคราม และคณะ (2549) ยังได้กล่าวถึง Rogers ไว้ว่า มนุษย์จะพัฒนาตนเองได้ดี หากอยู่ในสภาพการณ์ที่ผ่อนคลายและเป็นอิสระ การจัดบรรยากาศการเรียนที่ผ่อนคลายและเอื้อต่อการเรียนรู้และเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยผู้สอนใช้วิธีการสอนแบบชี้แนะและทำหน้าที่อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนและการเรียนรู้จะเน้นกระบวนการเป็นสำคัญ ตามแนวคิดจิตวิทยามนุษยนิยมนั้น การที่จะเข้าใจถึงธรรมชาติของมนุษย์นั้นจะต้องเข้าใจถึงการรับรู้เกี่ยวกับตนเองที่แต่ละคนรับรู้แตกต่างกันไป Rogers ได้เสนอทฤษฎีตัวตน (Self Theory) ขึ้นว่า ถ้าบุคคลใดสามารถทำให้ตนที่ตนรับรู้กับ ตนตามความเป็นจริงและตนตามอุดมคติสอดคล้องสัมพันธ์กันอย่างเหมาะสม บุคคลนั้นจะสามารถพัฒนาได้เต็มตามศักยภาพได้ นั่นก็คือ มนุษย์จะแสดงพฤติกรรมตามความรู้สึกรู้สึกที่มีต่อตนเอง โดย “ตน” เป็นที่รวมแห่งการรับรู้และการประเมินค่าของตนเอง ผู้สอนสามารถช่วยให้ผู้เรียนมีความเชื่อมั่นในความสามารถในตนเอง จะทำให้มีอัตมโนทัศน์ในเชิงบวก ทฤษฎีตัวตนได้จำแนกตัวตนออกเป็น 3 ลักษณะ ได้แก่

1. ตนที่ตนรับรู้ หมายถึง ตัวตนที่เราคิดว่าเราเป็นอยู่ในปัจจุบัน โดยทั่วไปบุคคลจะรับรู้ มองเห็นตนหลายแง่มุม อาจไม่ตรงกับข้อเท็จจริงหรือภาพที่คนอื่นเห็น
2. ตนตามความเป็นจริง หมายถึง ตัวตนที่แท้จริงซึ่งบางคนอาจจะมองไม่เห็นตัวตนที่แท้จริงของตนเองก็ได้ ในบางครั้งบุคคลจึงอาจรับรู้ตัวตนตามความเป็นจริงนี้ได้จากคนใกล้ชิดรอบข้าง
3. ตนตามอุดมคติ หมายถึง ตัวตนที่อยากมี อยากเป็น แต่ยังไม่มีในสภาวะปัจจุบัน

การประยุกต์ใช้จิตวิทยาแนวมนุษยนิยม

ผู้เขียนขอนำเสนอแนวคิดพื้นฐานในการประยุกต์ใช้จิตวิทยาแนวมนุษยนิยมมาใช้ในการเรียนการสอนภาษาอังกฤษดังต่อไปนี้

1. ในการช่วยให้ผู้เรียนได้รับการตอบสนองของความต้องการขั้นพื้นฐานของตนอย่างเพียงพอตามทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของ Maslow และ การให้อิสระภาพและเสรีภาพแก่ผู้เรียนในการเรียนรู้ ถือได้ว่าเป็นการจัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ภาษาอังกฤษที่จะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์ในการรู้จักตนเองตามสภาพความเป็นจริง แนวคิดนี้ เชื่อว่าโดยธรรมชาติมนุษย์มีความไม่ใฝ่ดี ทุกคนต้องการพัฒนาตนเองให้เต็มศักยภาพที่มีอยู่ ซึ่งในการเรียนการสอนภาษาอังกฤษปัจจุบันเป็นการสอนภาษาอังกฤษในฐานะภาษานานาชาติ (Teaching English as an International Language) อรุณี วิริยะจิตรา และคณะ (2555) ให้หมายความว่า มาตรฐานภาษาอังกฤษแบบเจ้าของภาษากำลังถูกลดความสำคัญลง ผู้เรียนไม่จำเป็นต้องใช้ภาษาอังกฤษแบบอังกฤษหรือแบบอเมริกัน แต่เป็นภาษาอังกฤษแบบใด ๆ ก็ได้ ที่สามารถสื่อสารได้เข้าใจในหมู่คนทั่วโลก (intelligibility) ดังนั้น ผู้สอนและผู้เรียน อาจร่วมมือกันกำหนดมาตรฐานในการเรียนการสอนที่เป็นไปได้ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาให้เต็มตามศักยภาพได้ ดังนั้น เป้าหมายในการเรียนภาษาอังกฤษจึงควรให้ผู้เรียนมีความสามารถในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ คือให้ผู้เรียนมีสามมิติของสื่อสาร 4 ประการคือ สามมิติภาษา สามมิติภาษาในสังคม สามมิติสัมพันธ์สารและสามมิติยะกลยุทธ์ และเนื่องจากในปัจจุบันการติดต่อกันโดยใช้ภาษาอังกฤษระหว่างผู้ที่ไม่ใช่เจ้าของภาษาเกิดขึ้นมากกว่าเจ้าของภาษาด้วยตนเอง ผู้เรียนจึงควรมีความรู้เกี่ยวกับกลยุทธ์ในการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมด้วย ซึ่งถ้าการสอนภาษาอังกฤษยังคงยึดตามมาตรฐานแต่ก่อนคือ ต้องใช้ภาษาอังกฤษได้เหมือนกับเจ้าของภาษา ที่ผ่านมาจะเห็นว่าผู้เรียนจำนวนน้อยมากที่สามารถไปถึงขั้นนั้นได้ ทำให้ผู้เรียนจำนวนมาก

มีความเครียดวิตกกังวลว่า เรียนภาษาอังกฤษมาตั้งนานยังไม่สามารถพูดได้เหมือนเจ้าของภาษา ทำให้เกิดความท้อแท้ สิ้นหวังในการเรียนภาษาได้ แต่ถ้ามีจุดมุ่งหมายที่พอจะเป็นไปได้ อาจทำให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาได้เต็มตามศักยภาพได้เองซึ่งถ้าผู้เรียนสามารถบรรลุตามความต้องการขั้นต้นได้แล้ว จะรู้สึกมีความมั่นใจมากขึ้นในเรียนภาษา มีแรงผลักดันที่จะพัฒนาไปสู่ศักยภาพที่แท้จริง แต่กระนั้นก็ตาม ถึงแม้ว่าทฤษฎีความต้องการของ Maslow จะได้รับความนิยมนานแต่ก็มีบางคนตั้งข้อสังเกตว่า เรื่องลำดับขั้นความต้องการที่เชื่อว่า มีข้อโต้แย้งเกี่ยวกับลำดับขั้นของการบรรลุศักยภาพของตนเอง บุคคลสามารถพัฒนาตนเองได้โดยไม่จำเป็นต้องดำเนินไปตามลำดับขั้นดังกล่าว อาจมีความต้องการในบางสิ่งๆ ที่ทับซ้อนเกิดขึ้นในเวลาเดียวกัน (ราชบัณฑิตยสถาน, 2555)

นอกจากนั้น จากทฤษฎีตัวตนของ Rogers นั้น บุคคลใดก็ตามที่สามารถทำให้คนที่ตนรับรู้ตนตามความเป็นจริง และตนตามอุดมคติ มีความสอดคล้องสัมพันธ์กัน บุคคลนั้นจะสามารถพัฒนาได้ถึงขีดสุดของศักยภาพ ซึ่งเรื่อง “ตน” ถือเป็นเรื่องสำคัญ เป็นลักษณะของบุคลิกภาพซึ่งประกอบด้วยความเห็นเกี่ยวกับเอกลักษณ์และลักษณะประจำตัวของบุคคล เป็นภาพลักษณ์ที่แต่ละคนมองตนเอง ถือว่าเป็นตัวแปรทางจิตพิสัย (affective variable) ที่ช่วยในการเรียนภาษาอังกฤษ ทำให้เกิดความตระหนักรู้ในตนเอง ทำให้รู้จักตนเองตามความเป็นจริง โดยยอมรับว่าตนมีศักยภาพในด้านใด มากน้อยเพียงใด มีจุดเด่นจุดด้อยอะไรบ้าง ที่จะทำในทุกสิ่งอย่างที่สามารถทำได้ รวมถึงการยอมรับผู้อื่นและสามารถสร้างสัมพันธ์ภาพอย่างลึกซึ้งได้

2. ผู้สอนอาจยกตัวอย่างสมมุติฐานในการรับภาษาและการเรียนภาษาของ Krashen ประกอบ (The Acquisition Learning Hypothesis) ที่ว่าด้วยความแตกต่างระหว่างการรับและการเรียนภาษา ผู้เรียนที่เรียนภาษาอังกฤษในห้องเรียนจะสามารถตรวจสอบความถูกต้องของภาษา หรือ ทำหน้าที่เป็นกลไกทดสอบภาษา (monitoring) แต่การรับภาษาจะทำให้ใช้ภาษาอังกฤษได้อย่างคล่องแคล่ว ซึ่งทั้งสองวิธีมีผลลัพธ์ที่แตกต่างกัน ถ้าผู้สอนได้ชี้แจงให้ผู้เรียนเข้าใจ ผู้เรียนจะได้รู้สึกสบายใจมากขึ้นว่า ตนเองจะได้มีวัตถุประสงค์ในการเรียนภาษาที่เป็นไปได้ ผู้เรียนจะมีความพึงพอใจในการเรียนถ้าสามารถบรรลุศักยภาพสูงสุดของตนเองได้ ซึ่งตามสมมุติฐานนี้ แสงระวี ดอนแก้วบัว (2558) มีความเห็นว่า การเรียนภาษาไม่สามารถทำให้เกิดการรับภาษาได้ แต่ผู้สอนอาจต้องอธิบายเพิ่มเติมว่า ในการเรียนภาษา ถึงแม้ผู้เรียนจะสามารถใช้ความรู้เพื่อตรวจสอบการใช้ภาษา แต่ยังมีเงื่อนไขบางประการที่ทำให้ไม่สามารถใช้ภาษาได้ถูกต้องคือ

- 2.1 ต้องมีเวลาเพียงพอ ซึ่งในชีวิตจริงเรามากไม่มีเวลาเพียงพอสำหรับการตรวจสอบความถูกต้องของภาษา โดยเฉพาะการสนทนาทั่ว ๆ ไป มิฉะนั้นจะทำให้พูดได้ช้ามากหรือต้องหยุดพูดเป็นช่วง ๆ
- 2.2 ต้องมุ่งความสนใจไปที่รูปแบบของภาษา หรือ ความถูกต้องตามหลักเกณฑ์ของภาษาที่เรียนมา ซึ่งในชีวิตจริงผู้พูดจะสนใจเนื้อหาที่จะพูดมากกว่า
- 2.3 ต้องมีความรู้กฎเกณฑ์ทางภาษา ซึ่งกฎเกณฑ์ดังกล่าวมีอยู่จำนวนมาก จึงไม่สามารถแน่ใจได้ว่า เราจะมีความรู้กฎเกณฑ์ทางภาษาได้ครบถ้วน

3. การจัดสภาพแวดล้อมให้ห้องเรียนให้อบอุ่น ปลอดภัย ไม่น่าหวาดกลัว น่าไว้วางใจ จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี ผู้สอนให้ความสำคัญกับความรู้สึกของผู้เรียน ดิยู ศรีนราวัฒน์ และคณะ (2558) กล่าวว่า จากสมมุติฐานด้านอารมณ์ความรู้สึก (The Affective Filter Hypothesis) ของ Krashen หากผู้เรียน

มีอุปสรรคหรือมีสิ่งกีดขวางทางอารมณ์ที่ทำให้ข้อมูล (comprehensible input) ผ่านเข้ามาไม่ได้ การเรียนรู้ย่อมขาดประสิทธิภาพ แต่ผู้เรียนที่มีการปิดกั้นต่ำจะมีแนวโน้มที่จะประสบความสำเร็จในการเรียนภาษามากกว่าผู้เรียนที่มีการปิดกั้นสูง

4. ผู้เรียนแต่ละคนมีแรงจูงใจที่จะพัฒนาตนเองอยู่แล้ว ซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้สอนสามารถใช้เป็นกระบวนการในการกระตุ้นความคิด ความรู้สึก ความพยายามด้วยวิธีการต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนแสดงพฤติกรรมเพื่อไปสู่เป้าหมาย ผู้สอนควรใช้การจูงใจผู้เรียนในการเรียนภาษา โดยสร้างแรงจูงใจให้เกิดกับผู้เรียน จะเป็นปัจจัยที่ตัดสินความปรารถนาในการเรียนภาษาของผู้เรียน ประเภทของแรงจูงใจมีผลต่อการเรียนภาษามี 2 ประเภท คือ

4.1 แรงจูงใจเชิงเครื่องมือ คือ ปัจจัยที่ทำให้ผู้เรียนเรียนภาษาเพื่อใช้เป็นเครื่องมือให้บรรลุเป้าหมาย เช่น ใช้ภาษาในการทำงาน ใช้ภาษาเพื่อหาข้อมูลข่าวสาร

4.2 แรงจูงใจเชิงบูรณาการ คือ ปัจจัยที่ทำให้ผู้เรียนเรียนภาษาเพื่อสื่อสารกับชนชาติอื่น หรือเพื่อให้ตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสังคมที่ใช้ภาษานั้น ๆ

5. การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางคือ ผู้เรียนมีส่วนในการกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ เน้นในเรื่อง ความต้องการและความสนใจของผู้เรียน โอกาสในการเรียนรู้ของแต่ละคน การประเมินการเรียนรู้ด้วยตนเอง และความยืดหยุ่นของหลักสูตรตามสภาพแวดล้อม ผู้สอนทำหน้าที่เป็นผู้ช่วย ผู้ให้คำแนะนำ หรือที่ปรึกษา การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางจึงเป็นการจัดกิจกรรมโดยวิธีต่าง ๆ อย่างหลากหลาย ที่ผู้เรียนมีบทบาทสำคัญในการเรียนรู้ ได้คิด ค้นคว้า ได้ปฏิบัติและมีปฏิสัมพันธ์กับกลุ่ม เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ อย่างแท้จริง และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้ในชีวิตจริง วิธีหนึ่งที่ใช้ในการเรียนภาษาอังกฤษคือการที่ผู้เรียนเข้ามาใช้บริการศูนย์เรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-access learning center) คือห้องที่จัดไว้ให้ผู้เรียนศึกษา ค้นคว้า และฝึกฝนเพิ่มเติมด้วยตนเอง สื่อในศูนย์เรียนรู้ด้วยตนเองประกอบด้วย หนังสือ ตำรา บทเรียนเสริม แถบบันทึก วีดิทัศน์ บทเรียนสำเร็จรูปในคอมพิวเตอร์ เป็นต้น ถือว่าเป็นการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติ (learning by doing) คือผู้เรียนมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการกำหนดเป้าหมายการเรียน การค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง มีเสรีภาพที่จะคิดและปฏิบัติด้วยตนเอง จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่แท้จริง

6. สามารถนำแนวการสอนแบบมนุษยนิยมไปประยุกต์ใช้ในวิธีการสอนภาษาอังกฤษที่ผ่านมามีตัวอย่างเช่น วิธีแรกคือ การเรียนรู้ภาษาแบบชุมชน (Community Language Learning) ซึ่งเป็นวิธีที่ดัดแปลงมาจากการเรียนรู้แบบอุปเทศ (counseling learning) ซึ่งใช้สำหรับกลุ่มผู้เรียนที่มีปัญหาทางอารมณ์ วิธีการเรียนรู้แบบชุมชนจะเรียนเป็นกลุ่มเล็กหรือกลุ่มใหญ่ก็ได้วิธีนี้เน้นความรู้สึกรู้สึกของผู้เรียนและปฏิสัมพันธ์ในการเรียน ผู้เรียนจะพูดสิ่งที่ตนต้องการพูดในภาษาของตน และผู้สอนซึ่งเปรียบเสมือนผู้ให้คำแนะนำ จะแปลเป็นภาษาต่างประเทศให้ฟัง ผู้เรียนจะพูดตามผู้สอนและพูดข้อความที่แปลแล้วกับผู้เรียนคนอื่น ๆ ในกลุ่มต่อไป วิธีที่สองคือ วิธีสอนแบบเสนอแนะ (Suggestopaedia) เป็นวิธีสอนภาษาต่างประเทศที่ใช้ในการสนทนา สถานการณ์ และการแปลในการสอนและการฝึกใช้ภาษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งวิธีการนี้ใช้ดนตรี รูปภาพ และแบบฝึกหัดที่ผู้เรียนทำแล้วไม่เครียด เพราะเชื่อว่าการเรียนจะสัมฤทธิ์ผลถ้าผู้เรียนผ่อนคลาย กล่าวกันว่าวิธีนี้ ดัดแปลงมาจาก Suggestology หรือวิชาที่ศึกษาพฤติกรรมของมนุษย์ที่เปลี่ยนแปลงไปเพราะเกิดจากการเสนอแนะ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2553)

7. เน้นการเรียนรู้กระบวนการ (process learning) เป็นสำคัญ เนื่องจากกระบวนการเรียนรู้เป็นเครื่องมือสำคัญที่ผู้เรียนใช้ในการดำรงชีวิตและแสวงหาความรู้ต่อไป ผู้สอนสามารถสอนให้ผู้เรียนใช้กลวิธี

การเรียนรู้ซึ่งเป็นวิธีเรียนที่ผู้เรียนแต่ละคนนำมาใช้เพื่อช่วยให้เข้าใจ เรียนรู้และรักษาข้อมูลในสิ่งที่เรียนด้วยตนเอง กลวิธีการเรียนรู้จะเป็นกระบวนการแบบจงใจเนื่องจากผู้เรียนต้องการเรียนรู้ตามเป้าหมาย กลวิธีการเรียนรู้ของผู้เรียนมีหลายวิธีแตกต่างกันตามประเภทของการประมวลผลข้อมูลและความรู้ ได้แก่ กลวิธีการอภิปราย กลวิธีการปรึกษา และกลวิธีการสังคมนา นอกจากนี้ผู้สอนยังอาจสอนให้ผู้เรียนมีทักษะการเรียนรู้ (study skills) เพื่อให้สามารถเรียนภาษาอังกฤษได้ด้วยตนเอง ซึ่งทักษะการเรียนรู้จะเป็นความชำนาญที่ได้จากการฝึกฝนในการศึกษา ตัวอย่างทักษะการเรียนรู้ เช่น ทักษะการอ่าน ได้แก่ การอ่านสำรวจ การอ่านคร่าว ๆ เพื่อจับประเด็น การอ่านหัวข้อเรื่อง การตีความแผนภูมิและภาพประกอบ ตลอดจนการระบุคำศัพท์ที่สำคัญ ๆ

8. ผู้สอนสามารถใช้หลักการจัดการชั้นเรียน (classroom management) คือ การดูแลและปกครองผู้เรียนในชั้นเรียน ซึ่งครอบคลุมการจัดการจัดสภาพและบรรยากาศ รวมทั้งการอำนวยความสะดวกในห้องเรียน การจัดการประสบการณ์และกิจกรรมการเรียนรู้ การกำกับดูแลความประพฤติ ระเบียบวินัย การเรียนรู้ และการทำงานของนักเรียน

ในการประยุกต์ใช้จิตวิทยาตามแนวทางนี้ ผู้สอนสามารถจัดการเรียนรู้ได้หลากหลายเพื่อส่งเสริมศักยภาพของผู้เรียนแต่ละคน สามารถจัดการเรียนรู้ทั้งในรูปแบบการเรียนรู้เป็นส่วนตัวและเป็นกลุ่ม (individual and group learning) ขอให้เน้นความสัมพันธ์ที่มีความหมายระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน สร้างสัมพันธ์อันดีกับผู้เรียน การมีอิสระของผู้เรียน และการยอมรับตนเองและผู้อื่นของผู้เรียน ในส่วนของผู้สอน มีบทบาทคือช่วยให้ผู้เรียนจัดการกับความต้องการทางด้านจิตวิทยาในการเรียน คือปัจจัยทางด้านอารมณ์และความรู้สึกของผู้เรียน เป็นสำคัญ อาทิเช่น การเล่าเรื่องที่กระตุ้นความรู้สึก หรือให้ฟัง หรือ อ่านบทความดังกล่าว การอภิปรายกลุ่มให้ผู้เรียนมีโอกาสได้สะท้อนความรู้สึก แบ่งปันทางอารมณ์ ความเห็นอกเห็นใจจากคนอื่น การเรียนเป็นกลุ่มย่อยและการเรียนแบบร่วมมือ ซึ่งจะเป็นแนวทางหนึ่งในการพัฒนาความสามารถที่จะร่วมมือกับผู้อื่น ช่วยพัฒนาทักษะการควบคุมตนเอง การแลกเปลี่ยนบทบาทและการสื่อสาร

บทสรุป

สรุปได้ว่า การใช้หลักจิตวิทยาแนวมนุษยนิยมในการจัดการศึกษาซึ่งเป็นสาขาหนึ่งของจิตวิทยาที่ศึกษาเกี่ยวกับความเป็นมนุษย์ เน้นความรู้เกี่ยวกับตัวตนในการตัดสินใจเลือกชีวิตของตนเอง ยอมรับศักยภาพของตน วิธีการนี้มองผู้เรียนแต่ละคนทั้งกายและจิตเป็นองค์รวม พร้อมกับเน้นการสร้างแรงจูงใจเพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้เต็มตามศักยภาพของตน จุดประสงค์ของการเรียนภาษามีใช่เพียงเพื่อจะสื่อสารกับผู้คนเท่านั้น แต่เพื่อที่จะพัฒนาศักยภาพในตัวของตนเอง และถือว่าภาษาเป็นเครื่องมือในการสร้างปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556)

นักจิตวิทยาแนวมนุษยนิยม มองว่า การศึกษาที่ผ่านมาล้มเหลวเนื่องจากเน้นทางด้านความสำเร็จทางสติปัญญาของผู้เรียนมากเกินไป แต่แนวความคิดจิตวิทยามนุษยนิยม ให้ความสำคัญกับ ปัจจัยทางด้านจิตวิญญาณ สุนทรียภาพ การตระหนักรู้ศักยภาพ และคุณค่าของการเป็นมนุษย์ การสร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษในห้องเรียนตามแนวจิตวิทยามนุษยนิยมจึงเป็นการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ การจัดสภาพแวดล้อมทางจิตใจที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน เป็นบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ สนองตามเจตนารมณ์ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่ว่า การศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนมีความสามารถในการเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการศึกษา

จึงต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ สอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ตามที่ อัครา เิบสุขสิริ (2557) ได้อธิบายไว้ว่าการจัดการเรียนการสอนโดยให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางว่า เป็นการจัดการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นตัวตั้ง โดยคำนึงถึงความเหมาะสมกับผู้เรียนและประโยชน์สูงสุดที่ผู้เรียนควรจะได้รับ และมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีบทบาทสำคัญในการเรียนรู้ ได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้อย่างตื่นตัวและได้ใช้กระบวนการเรียนรู้ต่างๆ อันจะนำผู้เรียนไปสู่การเกิดการเรียนรู้ที่แท้จริง เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้นในการเรียน เป็นจริงตามที่ วีรพล แสงปัญญา (2561) ได้สรุปไว้ว่า จิตวิทยาแนวมนุษยนิยม มีมุมมองต่อกระบวนการเรียนรู้ว่าเป็นการกระทำเพื่อเติมเต็มศักยภาพของตน จุดเริ่มของการเรียนรู้อยู่ที่ความต้องการทางปัญญาและอารมณ์ เป้าหมายทางการศึกษา เพื่อการเป็นผู้บรรลุสัจธรรมแห่งตนและอิสระ และบทบาทของผู้สอนคือ การอำนวยความสะดวกเพื่อการพัฒนาบุคคลในภาพรวม

บรรณานุกรม

- จิราภรณ์ ตั้งกิตติภาภรณ์. (2556). *จิตวิทยาทั่วไป*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ดิยุ ศรีนราวัฒน์ และคณะ. (2558). *ภาษาและภาษาศาสตร์*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เติมศักดิ์ คทวนิช. (2546). *จิตวิทยาทั่วไป*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดยูเคชั่น.
- ทีศนา แชมมณี. (2548). *ศาสตร์การสอน:องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ* (ฉบับปรับปรุงเพิ่มเติม). พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นุชลี อุปภัย. (2555). *จิตวิทยาการศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2553). *พจนานุกรมศัพท์ภาษาศาสตร์ (ภาษาศาสตร์ประยุกต์)*. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2555). *พจนานุกรมศัพท์ศึกษาศาสตร์*. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). *พจนานุกรมศัพท์จิตวิทยา*. พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- วิไลวรรณ ศรีสงคราม และคณะ. (2549). *จิตวิทยาทั่วไป*. กรุงเทพฯ: ทริปเพิ้ล กรุ๊ป.
- วีรพล แสงปัญญา. (2561). *จิตวิทยาการเรียนการสอน*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- แสงระวี ดอนแก้วบัว. (2558). *ภาษาศาสตร์สำหรับครูสอนภาษาอังกฤษ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อรุณี วิริยะจิตรา และคณะ. (2555). *เหลี่ยมหลังแลหน้า: การสอนภาษาอังกฤษ*. กรุงเทพฯ. ส.เอเซียเพรส (1989) จำกัด.
- อัครา เิบสุขสิริ. (2557). *จิตวิทยาสำหรับครู*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อาภรณ์ ใจเที่ยง. (2553). *หลักการสอน*. (ฉบับปรับปรุง). พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

